

การประเมินประสิทธิภาพ

“โครงการเยาวชนรวมใจ นนทบุรีปลอดไข้เลือดออก”

Evaluation on the effectiveness of the campaign project

‘Dengue hemorrhagic fever in Amphur Muang’s school, Nonthaburi Province’.

นพรัตน์ มงคลางกูร วท.บ

Noparat Mongkalagoon B.Sc.

ปีติ มงคลางกูร วท.ม

Piti Mongkalagoon M.Sc.

ดวงพร ปิ่นสุวรรณ สธ.บ.,วท.ม.

Duangporn Pinsuwan B.P.H., M.S.

สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง

Bureau of Vector Borne Disease

บทคัดย่อ

การประเมินประสิทธิภาพโครงการฯ นี้เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และความร่วมมือกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายในโรงเรียนของครูกับนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี กลุ่มละ 109 คนโดยการสัมภาษณ์ พร้อมกับสำรวจความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย ระหว่างเดือน กรกฎาคม ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2547 ผลการประเมิน พบว่า โรงเรียนทั้งหมด 35 แห่ง เข้าร่วมโครงการ 18 แห่ง (ร้อยละ 51.43) ครูกับนักเรียนมีความรู้การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในเกณฑ์ปานกลาง โดยคะแนน ค่าในข้อการรักษาระเบียงต้น และอาการสำคัญของโรคไข้เลือดออก ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือทำกิจกรรมต่างๆ โดยครูทราบว่ามีโครงการฯจากครูที่ได้รับมอบหมาย และผู้อำนวยการโรงเรียน (ร้อยละ 43.1และ31.2 ตามลำดับ) นักเรียนส่วนใหญ่ก็ทราบว่ามีการโครงการเยาวชนรวมใจ นนทบุรีปลอดไข้เลือดออก (ร้อยละ 87.2) โดยดำเนินการ กิจกรรมกำจัดลูกน้ำยุงลายทุกวันศุกร์ (ร้อยละ 79.8) และร่วมกำจัดลูกน้ำยุงลาย (ร้อยละ 90.8) เช่นเดียวกัน แต่การสำรวจความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย ปรากฏ ค่าดัชนีภาชนะมีลูกน้ำ (Container Index) สูงสุดอยู่ในช่วง 11-44 (ร้อยละ 44.4) รองลงมาที่ 0-9.99 (ร้อยละ 33.3) โดยภาชนะที่พบลูกน้ำยุงลายมากที่สุด คือ แจกัน ดอกไม้/พุ่มต่าง (ร้อยละ 60.3) ขณะสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนค่อนข้างดีโดยโปร่งโล่งสะอาด (ร้อยละ 61.1) จะเห็นได้ว่า โครงการข้างต้นต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพทั้งทางด้านการศึกษาให้ความรู้และกระตุ้นความร่วมมือในการ กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายในโรงเรียนแก่ครูและนักเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่องซึ่งผู้เกี่ยวข้องทุกองค์กร ควรให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญ

Abstract

This descriptive study was conducted to evaluate the effectiveness of the campaign project 'Dengue hemorrhagic fever in Amphur Muang's school, Nonthaburi Province'. The project was carried out between July to August, 2004 by interviewing 218 persons of teachers and students and surveying of larvae from 35 schools where were sampling from all of primary schools and secondary schools in Amphur Muang, Nonthaburi Province. The result showed that there were 18 of 35 schools (51.43%) joined with this project. The most numbers of teachers and students had knowledge about prevention and control of Dengue hemorrhagic fever in moderate. They had low knowledge about signs and symptoms and treatment of Dengue hemorrhagic. The most teachers had known about this project from the key persons (key teachers) and their directors, 43.1% and 31.2% respectively. There were 87.2% of students knew that there was this project in their schools, 79.8% knew their schools had the larval control activity in every Friday and 90.8% participated in this activity. However, the CI have shown in high level at 11-40(44.4%) which the containers found larvae were flower vases (60.30%). The environments in schools were rather clear (61.10%). It was indicated that this project needed more continually encouragement by the cooperation of all of government's organizations, such as schools, health centers, communities and all of the relative persons for succession of prevention and control of Dengue hemorrhagic fever.

บทนำ

ปี พ.ศ. 2546-2547 กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมกันจัดทำโครงการพนักพลั้งเยาวชนไทย ด้านภัยไข้เลือดออก โดยให้นักเรียนเป็นผู้กระตุ้นเตือนชุมชนกำจัดทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ทุกวันศุกร์ ในโรงเรียน บ้าน และชุมชนของตนเอง^(1,2,3) ปรากฏนักเรียนจำนวนมากเขียนจดหมายเล่าถึงกิจกรรมกำจัดลูกน้ำยุงลาย และความซุกซมของลูกน้ำยุงลายตลอด เขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็นชุมชนแออัด ประกอบด้วยห้องแถวร้านค้าริมถนน ตลาดสด และบ้านอยู่อาศัยในพื้นที่ด้านหลัง ประชากรมีฐานะปานกลางถึงค่อนข้างยากจนเป็นส่วนใหญ่มีโรงเรียนในทุกชุมชนและที่รกร้างอยู่ทั่วไปประชาชนวัยทำงานเร่งรีบกับการทำมาหากิน โอกาสที่จะดูแลที่พักอาศัยมีน้อย ลักษณะเฉพาะของสังคมเมืองในปัจจุบันประชากรมาจากถิ่นต่างๆ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจ จึงยากแก่การจัดตั้งอาสาสมัครที่จะตรวจเยี่ยมครัวเรือน แหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายภายในบริเวณที่พักอาศัย สถานการณ์โรคไข้เลือดออกปี พ.ศ. 2546 ปรากฏจำนวนผู้ป่วยทั่วประเทศ 61,806 ราย คิด

เป็นอัตราป่วย 98.42 ต่อประชากรแสนคน ภาคกลางมีจำนวนผู้ป่วยสูงสุดถึง 24,109 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 116.91 ต่อประชากรแสนคน นนทบุรีเป็นจังหวัดในภาคกลาง และเป็นสถานที่ตั้งของกระทรวงสาธารณสุข มีอัตราป่วยสูงถึง 100.09 ต่อประชากรแสนคน⁽⁴⁾ หากไม่เร่งดำเนินการกำจัดลูกน้ำยุงลายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อาจทำให้เกิดการระบาดของโรคไข้เลือดออกในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี รวมไปถึงจังหวัดใกล้เคียงในภาคกลางทั้งหมด การดำเนินกิจกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ดีและเหมาะสม จะช่วยแก้ไขปัญหาระบาดของโรคได้ แต่โครงการผิงกัปลังเยาวชนไทย ด้านกำจัดลูกน้ำยุงลาย ปี 2547 ในจังหวัดนนทบุรี มีนักเรียนสนใจเขียนจดหมายน้อย สำนักโรคติดต่อมาโดยแมลงจึงจัดให้มีโครงการ “เยาวชนรวมใจ นนทบุรีปลอดไข้เลือดออก” ขึ้นเพื่อจะกระตุ้นครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ทำกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรมทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ทั้งในและนอกหลักสูตร เป็นการเพิ่มศักยภาพและเร่งรัดการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกในช่วงฤดูฝน ดำเนินการรอบพื้นที่กระทรวงสาธารณสุขและในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จึงนับเป็นโครงการนำร่องที่เยาวชนมีส่วนร่วมในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย อันเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ (Health behaviors) ที่ดีและน่าจะสามารถป้องกันการระบาดของโรคไข้เลือดออกในฤดูฝนได้ การประเมินประสิทธิภาพทุกโครงการฯ มีความสำคัญอันันที่ทำให้ได้ข้อมูลบ่งบอกถึงความสำเร็จและข้อควรปรับปรุงแก้ไข

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการเยาวชนรวมใจ นนทบุรีปลอดไข้เลือดออก

วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive study)

กลุ่มตัวอย่าง

1. โรงเรียน

ได้แก่ โรงเรียนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีซึ่งมีอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกมากกว่า 50/100,000 ประชากร และยินยอมให้ทีมผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ครู นักเรียน และสำรวจความชุกชุมลูกน้ำยุงลายได้

2. ประชากรตัวอย่าง

ได้แก่ ครูประจำชั้น (จำนวน 109 คน) และนักเรียนระดับประถมศึกษา ปีที่ 1 - 6 กับมัธยมศึกษา ปีที่ 1-3 (จำนวน 109 คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

1. แบบสัมภาษณ์ครูและนักเรียน โดยเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความรู้การป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกจำนวน 10 ข้อและความร่วมมือในการดำเนินโครงการเยาวชนรวมใจ นนทบุรี ปลอดภัยเลือดออก
2. สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ลูกน้ำยุงลายในโรงเรียน โดยใช้ค่า CI ชี้วัดความสำเร็จของโครงการเยาวชนรวมใจ นนทบุรีปลอดภัยเลือดออก

การวิเคราะห์ทางสถิติ

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละของครู และนักเรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก และให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการเยาวชนรวมใจ นนทบุรีปลอดภัยเลือดออก
2. ค่า $CI = 0$ โดยยอมรับได้ไม่เกิน 10

ระยะเวลาดำเนินการ

เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม 2547

ผล

จากการสุ่มตัวอย่างโรงเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้งหมด 35 แห่ง ปรากฏเข้าร่วมการประกวด 18 แห่ง (ร้อยละ 51.43)

1. ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

ครูกับนักเรียนมีความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกไม่มากนัก โดยตอบถูกเกี่ยวกับยุงที่นำเชื้อโรคไข้เลือดออก การป้องกันและควบคุมที่ได้ผล เวลาที่ยุงพาหะนำโรคไข้เลือดออกหากิน และอาการแสดงส่วนคำตอบที่ผิดมาก คือ ข้อการรักษาพยาบาลเบื้องต้น และข้ออาการสำคัญและมีอันตรายมากที่สุดของโรคไข้เลือดออก (ตารางที่ 1) เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์สูงสุดค่าของระดับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกแล้วปรากฏครูมีระดับความรู้ปานกลาง (ร้อยละ 67.9) ขณะนักเรียนมีระดับความรู้สูงใกล้เคียงกับค่า

2. ความร่วมมือในโครงการเยาวชนรวมใจนนทบุรี ปลอดภัยเลือดออก

1. ครู

ครูทราบเกี่ยวกับโครงการนี้จากหลายแหล่งโดยทราบจากครูที่ได้รับมอบหมาย และผู้อำนวยการโรงเรียนค่อนข้างน้อย (ร้อยละ 43.1 และ 31.12 ตามลำดับ) ทั้ง ๆ ที่มีการประชุมชี้แจงแล้วก็ตาม (ร้อยละ 87.2) และร่วมในโครงการนี้มาก (ร้อยละ 96.3) รวมทั้งมีการมอบหมายงานให้นักเรียนตามแบบสำรวจลูกน้ำยุงลายของกระทรวงสาธารณสุข (ร้อยละ 75.2) และกำจัดลูกน้ำยุงลายจะดำเนินการในวันศุกร์ (ร้อยละ 78.9) มีส่วนร่วมกำจัดลูกน้ำยุงลาย และกำหนดกิจกรรมให้นักเรียน (ร้อยละ 95.4 และ 82.6 ตามลำดับ) (ตารางที่ 2)

2. นักเรียน

นักเรียนส่วนใหญ่ทราบว่ามีโครงการเยาวชนรวมใจ นนทบุรีปลอดไข้เลือดออก (ร้อยละ 87.2) จากครูประจำชั้น (ร้อยละ 95.4) และจัดให้มีกิจกรรมกำจัดลูกน้ำยุงลายทุกวันศุกร์ (ร้อยละ 79.8) ซึ่งก็ร่วมกำจัดลูกน้ำยุงลาย (ร้อยละ 90.8) และส่งผลงานเข้าร่วมโครงการด้วย (ร้อยละ 73.4) (ตารางที่ 3)

3. การสำรวจลูกน้ำยุงลายในโรงเรียน

ค่า CI สูงสุดที่ระดับ 11- 40 (ร้อยละ 44.4) รองลงมา คือ 0 - 9.99 (ร้อยละ 33.3) (ตารางที่ 4) โดยภาชนะที่พบลูกน้ำยุงลายมากที่สุด คือ แจกันดอกไม้/พุ่มต่าง (ร้อยละ 60.3) รองลงมาเป็นอ่างเก็บน้ำในห้องน้ำ (ร้อยละ 23.1) (ตารางที่ 5)

สำหรับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนปรากฏว่า บริเวณรอบอาคารเรียนมีความโปร่งโล่งสะอาดดีพอใช้ (ร้อยละ 61.1) มีภาชนะทิ้งที่มีน้ำขังพอสมควร (ร้อยละ 50) และภาชนะขังน้ำที่มีกลไกป้องกันแล้ว ค่อนข้างน้อย (ร้อยละ 44.4)

ส่วนในห้องเรียน และในห้องน้ำจะพบว่ามีความโปร่งโล่งสะอาด กับภาชนะขังน้ำที่มีกิจกรรมป้องกันแล้ว อยู่ในระดับไม่ค่อยดีมากนัก (ตารางที่ 5,6)

ตารางที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของ ครู และนักเรียน

ความรู้	จำนวนข้อที่ตอบถูก			
	ครู		นักเรียน	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1. ประเภทของยุงที่นำเชื้อโรคไข้เลือดออก	107	98.2	102	93.6
2. การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ได้ผล และทุกคนควรร่วมมือ	95	87.2	95	87.2
3. เวลาที่ยุงพาหะนำโรคไข้เลือดออกชอบหากิน	105	96.3	105	96.3
4. อาการแสดงในระยะแรกของโรคไข้เลือดออก	104	95.4	104	95.4
5. การรักษาพยาบาลเบื้องต้นของโรคไข้เลือดออก	42	38.5	40	36.7
6. อาการสำคัญและมีอันตรายมากที่สุดของโรคไข้เลือดออก	68	62.4	65	59.6
7. การแก้ปัญหาในการควบคุมกำจัดลูกน้ำยุงพาหะ ในจานรองขาตู้ จานรองกระถางต้นไม้เมื่อไม่มีทรายอะเบท	106	97.2	85	78.0
8. ฤดูที่โรคไข้เลือดออกจะระบาดมาก	106	97.2	105	96.3
9. การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ประหยัดที่สุด	82	75.1	82	75.2
10. ทรายอะเบทออกฤทธิ์อยู่ได้นานเท่าไร ภายหลังจากใส่ในภาชนะบรรจุน้ำ	96	88.1	89	81.7

ตารางที่ 2 ความร่วมมือของครู ในโครงการเยาวชนรวมใจ นนทบุรีปลอดไข้เลือดออก

การรับรู้โครงการของครู	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งรับรู้เกี่ยวกับโครงการนี้		
ผู้อำนวยการโรงเรียน	34	31.2
ครูที่ได้รับมอบหมาย	28	25.7
อื่นๆ	47	43.1
การประชุมชี้แจงโครงการ		
มี	95	87.2
ไม่มี	14	12.8
การมีส่วนร่วมในโครงการ		
มี	105	96.3
ไม่มี	4	3.7
วิธีการมีส่วนร่วมต่อโครงการ		
มอบหมายงานให้นักเรียน	82	75.2
อื่นๆ	27	24.8
วันของการกำจัดลูกน้ำยุงลาย		
จันทร์	4	3.7
พุธ	4	3.7
ศุกร์	86	78.9
อาทิตย์	15	13.7
การมีส่วนร่วมในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย		
มี	104	95.4
ไม่มี	5	4.6
วิธีการมีส่วนร่วมในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย		
กำหนดกิจกรรมให้นักเรียน	90	82.6
อื่นๆ	19	17.4

ตารางที่ 3 ความร่วมมือของนักเรียนในโครงการเยาวชนรวมใจ นนทบุรีปลอดไข้เลือดออก

การรับรู้โครงการของครู	จำนวน	ร้อยละ
การทราบเกี่ยวกับโครงการ		
ทราบ	95	87.2
ไม่ทราบ	14	12.8
แหล่งรับรู้		
ครูประจำชั้น	104	95.4
เพื่อน	1	0.9
คุณครูใหญ่	4	3.7
วันกำจัดลูกน้ำยุงลาย		
จันทร์	5	4.6
พุธ	8	7.3
ศุกร์	87	79.8
อาทิตย์	9	8.3
การมีส่วนร่วมในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย		
มี	99	90.8
ไม่มี	10	9.2
การส่งผลงานเข้าร่วมโครงการ		
ส่ง	80	73.4
ไม่ส่ง	29	26.6

ตารางที่ 4 ค่า CI (Container index) ที่สำรวจพบในโรงเรียน

ระดับ CI ในโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	ร้อยละ
0-9.99	6	33.3
10	1	5.6
11-40	8	44.4
มากกว่า 41 ขึ้นไป	3	16.7
รวม	18	100.0

ตารางที่ 5 สัดส่วนของภาชนะที่สำรวจพบลูกน้ำยุงลาย

ประเภทของภาชนะ	จำนวนภาชนะทั้งหมด ที่สำรวจ	จำนวนภาชนะ ที่พบลูกน้ำ	สัดส่วนของจำนวน ภาชนะที่พบลูกน้ำ (ร้อยละ)
น้ำดื่ม/น้ำใช้	16	4	2.0
อ่างปลูกบัว	40	1	0.5
แจกันดอกไม้/พุ่มต่าง	619	120	60.3
อ่างเก็บน้ำในห้องน้ำ	37	3	1.5
อ่างเก็บน้ำในห้องน้ำ	268	46	23.1
อื่นๆ	73	25	12.6
รวม		199	100.0

ตารางที่ 6 สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

สภาพแวดล้อมของโรงเรียน	ระดับของสภาพแวดล้อม (ร้อยละ)		
	น้อย	ปานกลาง	มาก
รอบอาคารเรียน			
ความโปร่งโล่งสะอาด	11.1	27.8	61.1
มีภาชนะทิ้งมีน้ำขัง	22.2	50.0	27.8
ภาชนะขังน้ำมีกลไกในการป้องกันแล้ว	44.4	38.9	16.7
ในห้องเรียน			
ความโปร่งโล่งสะอาด	11.1	33.3	55.6
มีภาชนะขังน้ำ มีกิจกรรมป้องกันแล้ว	38.9	16.7	44.4
ในห้องน้ำ			
ความโปร่งโล่งสะอาด	27.8	61.1	11.1
มีภาชนะขังน้ำ มีกิจกรรมป้องกันแล้ว	33.3	55.6	11.1

วิจารณ์

ครูและนักเรียนมีความรู้การป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกที่มากนักรวมถึงส่งผลให้ความร่วมมือในการเข้าโครงการไม่ตีเท่าที่ควร โดยปรากฏดัชนีภาระงานในโรงเรียนมีลูกน้ำยุงลายสูง คาดว่าการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อาจไม่ต่อเนื่องเพราะครูมีภาระมากทั้งงานประจำ และโครงการอื่นๆ ที่ต้องดำเนินการในโรงเรียน ได้แก่ โครงการต่างๆ ของโรงเรียนเอง และโครงการจากหน่วยงานภายนอก ที่เข้าดำเนินการร่วมกับโรงเรียน นอกจากนี้ได้แก่นักเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจมากกว่าแต่ต้องมีการแนะนำและกระตุ้นจากครูจึงจะสามารถทำให้นักเรียนทำกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

สภาพแวดล้อมในโรงเรียนบริเวณรอบอาคารเรียนมีความโปร่งโล่ง สะอาดพอใช้ ภาระงานทั้งที่มีน้ำขังพอสมควร และภาระงานขังน้ำที่มีกลไกป้องกันแล้วค่อนข้างน้อย ส่วนห้องเรียนและห้องน้ำจะพบว่ามีสภาพโปร่งโล่งสะอาดกับภาระงานขังน้ำที่มีกิจกรรมป้องกันแล้ว อยู่ในระดับไม่ค่อยดีมากนัก ดังนั้นในเรื่องของแหล่งเพาะพันธุ์ทางโรงเรียนได้ดำเนินการควบคุมและกำจัดลูกน้ำยุงลาย แต่มีบางส่วนที่อาจละเลย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกแก่ครูและนักเรียน โดยเน้นเรื่องอาการ และการรักษาด้วยทั้งนี้เพื่อเน้นให้ทราบว่าผู้ป่วยเป็นไข้เลือดออกเมื่อป่วยแล้วมีอาการรุนแรงทำให้เสียชีวิตได้ เพื่อนำไปสู่ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการควบคุมและกำจัดลูกน้ำยุงลาย
2. จากการสำรวจสภาพแวดล้อมในโรงเรียนยังพบแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายค่อนข้างมากโดยเฉพาะแจกันดอกไม้/พุ่มต่าง รองลงมาเป็นอ่างเก็บน้ำในห้องน้ำ จึงยังเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดไข้เลือดออก ดังนั้นควรมีการให้คำแนะนำในการดูแล และกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ดังกล่าวเพื่อมิให้เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดต่อไปโดยอาจใช้ดินแทนน้ำ หรือดินวิทยาศาสตร์ในแจกันดอกไม้ หรือแจกันพุ่มต่าง
3. การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนควรมีการเชิญครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อำนวยการโรงเรียนเข้าร่วมด้วยเพื่อให้มีส่วนร่วม และสนับสนุนในการดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

1. กรมควบคุมโรคติดต่อ. โครงการร่วระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการเพื่อการควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนประถมศึกษา. 2535 เอกสารอัดสำเนา.
2. กรมควบคุมโรค. โครงการพนักพลังเยาวชนไทย ด้านภัยไข้เลือดออก ปี 2546. (เอกสารอัดสำเนา.)
3. กรมควบคุมโรค. โครงการพนักพลังเยาวชนไทย ด้านภัยไข้เลือดออก ปี 2547. (เอกสารอัดสำเนา.)
4. กรมควบคุมโรค. รายงานโรคเร่งด่วน สถานการณ์โรคไข้เลือดออก สัปดาห์ที่ 52. กลุ่มโรคไข้เลือดออก สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง. 2546.